

יום טוב פרק רביעי ראש השנה

לה

עין משפט נר מצוה

כז א מיי פ"ח מהל' תפלה ה' י טו"ש
 ח"כ ס"י קנד ספיף א ועור
 ח"כ ס"י מקלף:
 כז ב מיי פ"ג מהל' שופר ה' טו"ש
 ח"כ ס"י מקלף ספיף ד
 ג"ה:
 כח ג מיי פ"ד מהלכות תפלה ה' י טו"ש
 ח"כ ס"י ק:
 כט ד מיי פ"ו מהל' משילות כ"טו ס"י ח"כ
 טו"ש ח"כ ס"י קמ
 ט"ק כד:
 ע ה טור ח"כ ס"י מקלף:

רבינו הגנאל

ואקשין א ימורו ליה לרבן גמליאל למה ליה לר' יוחנן למימר הלכתא כוותיה, לא אמרין הלכתא אלא היכא איכא פלוגתא. ופריך רב תנמן בר יצחק מאן מודי ליה לרב גמליאל ר' מאיר וחכמים חולקין על זה ועל זה. דתנו רבנן בברכות של ראש השנה ויום הכפורים לביד, אבל בכל השנה אין הלכה כרבן גמליאל. ומאי שנה ראש השנה ויום הכפורים מן השנה כולה, אילימא משום (דכח') [דנפישין] בהו קראי, והן עשר מלכויות עשר וכוונות עשר ופירות, והאמר רב הגנאל אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך להזכיר הפסוקין, אלא משום דאורייתא ברכות. כלומר בכל שבת ומועד מהפליגין שבע ובאלו מתפללין [ותשע]. אמר ר' אלעזר לעולם תסדיר אדם תפילתו ואחר כך תפלה. ואמר ר' אבא מסתברא בברכות של ראש שנה ושל יום הכפורים ושל פרקים, אבל של כל השנה כולה לא. וכן סוגיא דשמעתא. אמר רב אחא בר רב עיריא אמר ר' שמעון חסידא פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות כול'. ואסיקא דאמר ר' אבא ברין אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' שמעון חסידא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות ושמעון חסידא פוטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות ושמעון חסידא פוטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות והן גאוסין שאינן יכולין לבא. אבל הני דשיבחי בעיר ולא אתו לא פטר להו רבן גמליאל. ויודעמי רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הריבם יחד וכוונתו ר' חננה רובה דצפורין בשם ר' יוחנן הלכתא כרבן גמליאל באלין תקנתא והא שישנן שם מראש התפלה.

הדרן עלך י"ח של ר"ה סליק פירוש רבינו הגנאל מסכת ראש השנה. תהלה לשובן מעונה

אילימא משום דנפיש. פירש צונטרס דליכא דמוספי ר"ח וראש השנה ומלכויות וכוונות ושופרות כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמלות ראוך כמו שכתבת עלינו בתורתך אין לריך לומר מקראות המוספין וצטט רבותיו פירש להא דרז חננאל במלכויות וזכויות ושופרות וקשה הא דלא כרבנן ודלא כר' יוחנן בן נורי דתנן (לעיל זג.) אין פוחמין מעשרה מלכויות כו' ור"ח פירש דאפסוקי דמלכויות וזכויות ושופרות קאי והיכא דהתמיל פליגי דלא יפחות למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה אזל יכול לפטור עצמו לגמרי ע"י בתורתך כתוב לאמר אזל מקראות של מוסף לריך להזכיר ועולם שהם במקום הקרצנות אזל מוסף דר"ח אין לריך להזכיר כ"ה אלא שרי לו כמה שאמר מלכד עולת החדש ומנחתה שזוה נלכל כל מוספי ר"ח העולות וכדי להזכיר גם השעיר שהוא מטעם יאמר ושיני שעירים לכפר ושיני תמידים כהלכתא ז:

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה

ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל אמר רבי אבא ימסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל פרקים אבל דכל השנה לא איני והא רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי שאני רב יהודה כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי כפרקים דמי אמר רב אחא בר עיריא אמר רבי שמעון חסידא פוטר רבי אמיביעא ולא מיבעיא הני דקיימי הכא אדרבה הני אניסי הני לא אניסי דתני אבא בריה דרב בנימין בר חיאי יעם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה אלא כי אתא רבין אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי שמעון חסידא הלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות מ"ט משום דאניסי במלאכה אבל בעיר א לא:

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה

הגהה זו שייכא לעיל דף ק"ז ע"ב

הכי גרסין הלכה זו בפרק ראשון (דף יא.) בראשונה עד שלא הניח רבינו וכן נספרי רומים וכן הברייתא נסדר עולם וכן עיקר צגנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני שבשבע עשר יום אחדש ביום הזה נקבעו כל מעינות תהום רבה וארצות השמים נפתחו ר"א אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שזמול כימה שוקע ומעיעות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהם שניה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים ממנה והביא מזול לעולם. ר' יהושע אומר אותו יום שבבעה עשר באייר היה יום שזמול כימה עולה ביום ומעיעות מתגברין ומתוך ששינו את מעשיהן שניה הקב"ה עליהם מעשה בראשית ונטל שני כוכבים מימיה והביא מזול לעולם. בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלף לר"א מאי שני שני לדין בשלמא לר"א היינו דשניה אלף לר' יהושע מאי שניה שניה כדכר חסדא. והכין פירושה שנים עשר מזלות קבועין בגלגל ששה מהן למעלה מן הקרקע וששה למטה כשזוה עולה מן הקרקע מזל אחד מצדו שנגדו שוקע צקרקע בניסן מעיק גז"ל למעלה בליה עש"ט ס"ב למטה לאור הנוקד מתמיל טלה לעלות מן הקרקע ומאזוים לשקוע לסוף שנה ראשונה טלה כולו עולה ומאזוים כולו שוקע בארץ שניה שור עולה ועקרב שוקע שלישית תאומים עולה קשת שוקע וכן עושין כל ימי ניסן י"ב מזלות מנגלגין את העולם פעמים צין (ג) ביום וצין בליה צביר שור עולה בשעה ראשונה של יום ועקרב שוקע שניה תאומים עולה קשת שלישית עולה גדי שוקע וכן מנגלגין עד תשלוס כל המזלות ומחזין חלילה לעולם שני היום והלילה וכן עושין השנים עשר מזלות לשנים עשר חדשים לסיון תאומים עולה מן הקרקע בתחילת היום לתמוז סרטון לאכ אריה לאולג בתולה לתשרי תאומים למרחשון עקרב וכן כולם מימה הוא שור ר"א אומר אותו היום שבבעה עשר במרחשון היה יום שזמול כימה שוקע ביום כשימיה שהוא שור עולה כנר התחילה חמה לנטות למערב חוה שקיעתו של כימה שלשעה שביעית של יום עולה שור מן הקרקע שרי עשה ראשונה של מרחשון עקרב עולה מן הקרקע שמה עולה קשת שלישית גדי רביעית גדי חמישית דגים ששית טלה שביעית שור וצביעית חמה מתחלת לשקוע לזד מערב ומעיעות מתמעטין מתממם הנייה והרוחות ר' יהושע אומר אותו היום שבבעה עשר באייר היה יום שזמול כימה עולה מן הקרקע בשעה ראשונה של יום ומעיעות מתגברין שזאמותו ומן לא חמה ולא ינייה להמעטין בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני הא כי תחדש השני היינו אירי שחרי מנינו ניסן נקרא ראשון ראשון הוא לחדשי השנה אלף לר"א דלאמר במרחשון היכן מנינו תשרי שנקרא ראשון לדין מראשית השנה היינו תשרי שנקראת עליו ועליו הוא היום ומרחשון שני בשלמא לר' (א) יהושע היינו דשניה של אמונו של כימה לעלות מן הקרקע עד שעה שביעית ועלה מזל כימה בתחילת היום כדי לעשות צו ארצות ולשפוך עליהן המזול דרך הארצות למחר עליהן פורעניות ועוד שינוי אחר שבשאר שנות העולם מעיעות מתמעטין צוה הזמן ועשיו נתרבו אלף לר"א מאי שניה אין כאן שני לא במזל כימה ולא בתגבורת המעינות שניה כדכר חסדא:

כי סליק רבי אבא מימי אפירשה מודים חכמים לרבן גמליאל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ (ה) והלכה מכלל דפליגי בברכות דכל השנה אינו והאמר ר' חנה ציפורה א"ר יוחנן הלכה כרבן גמליאל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ אלא אמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים רבי מאיר והלכה מכלל דפליגי רבנן דתניא ברכות של ר"ה ושל יוה"כ של"ה צבור מוציא הרבים ידי חובתן דברי ר"מ וחכ"כ כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב מאי שנא הני אילימא משום דנפישו קראי והאמר רב הגנאל אמר רב יביון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אלא משום דאורייתא ברכות גופא אמר רב הגנאל אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אמר רב יוחנן בריה דרבי אבהו אמר ר' יהושע בן לוי אחד יחיד אחד צבור כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל אמר רבי אבא ימסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל פרקים אבל דכל השנה לא איני והא רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי שאני רב יהודה כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי כפרקים דמי אמר רב אחא בר עיריא אמר רבי שמעון חסידא פוטר רבי אמיביעא ולא מיבעיא הני דקיימי הכא אדרבה הני אניסי הני לא אניסי דתני אבא בריה דרב בנימין בר חיאי יעם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה אלא כי אתא רבין אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי שמעון חסידא הלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות מ"ט משום דאניסי במלאכה אבל בעיר א לא:

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה

היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות ולא מיבעיא הני דקיימי הכא אדרבה הני אניסי הני לא אניסי דתני אבא בריה דרב בנימין בר חיאי יעם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה אלא כי אתא רבין אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי שמעון חסידא הלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות מ"ט משום דאניסי במלאכה אבל בעיר א לא:

(א) שגת קו: ושי"ט, (ב) סוטה לה: (ג) אפי' אין ש"ך מילין עד דלאו לני כמישחא ושמעו ש"ך מתחלה ועד סוף כ"כ כר"ף ויש"כ כר"ף, (ד) אפי' מוס' לעיל ח: ד"ה שהחש ומוס' ב"ה טו. ד"ה ארזו ומוס' עירובין טו. ד"ה וכוין, (ה) ובס"פ: הקדוש,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והלכה כו' כרבן גמליאל כהן שמעתיך (ב) בה"ה ה"ג כו' פעמים צין היום וצין הלילה כמ"ר: (ג) בא"ד בשלמא לר' אלעזר היינו דשניה וכו' אלא לר' יהושע מאי שניה:

הגהות הגר"א

[א] גמרא דאורייתא (ברכות) תו"מ:

מוסף רש"י

עם שאחורי כהנים הנייה הברכה. שאין הברכה תשופה עליהם לעקור רגליהם וכלא לפי הכהנים ליות מתגברים פנים כנגד פנים כד, הלק ארס בכלל ברכה כדלמרינן מה שכתבו פנים כנגד פנים (טושה לה). הדרן עלך מסכת ראש השנה